

BULLETIN 98

September 2005

Contributie: minimaal €8,00 per persoon/jaar.

Postbank nummer: 38.70.852

www.streekmuseumhw.nl

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: Mr. G. Schilperoort

Secretaris: P.J. Pot

Penningmeester: A.J. Dekker

Redactiecommissie:

Mr. G. Schilperoort

Mr. R. van der Waal

Conservator: B. Kolbach

Layout: C. Spruit

Inhoud

NIEUWS VAN DE REDACTIE	2
NIEUWE VRIENDEN	3
VRIENDENDAG 2005: MIJNSHEERENLAND	4
GENEALOGIE	6
VRAGENRUBRIEK	7
HISTORISCH ALLERLEI	9
NATIONALE MONUMENTENDAG 2005	12
DE DORPSKERCK VAN OVT-BEIERLANT	13
WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"	16
AANWINSTEN	20

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Op 6 juni jongstleden heeft het Rotterdamse bureau ECORYS de eindrapportage gepubliceerd van het haalbaarheidsonderzoek betreffende de toekomstmogelijkheden voor het Streekmuseum.

In het rapport wordt de bestaande situatie in het museum geanalyseerd, waarbij de sterke en zwakke kanten worden belicht.

Vervolgens worden diverse toekomstscenario's voor het voetlicht gebracht.

In het daarna volgende strategisch plan wordt het voorkeursscenario verder uitgewerkt. In dit plan worden onder meer de volgende aanbevelingen gedaan.

Een deel van de collectie zal definitief moeten worden afgestoten.

Een belangrijk deel van de agrarische en ambachtelijke collectie zou ondergebracht kunnen worden op het eiland Tiengemeten, omdat de verwachting is dat dit eiland aanzienlijk meer toeristische bezoekers zal weten te trekken dan het museum te Heinenoord.

Voorts wordt aanbevolen om de boerderij Oost-Leeuwenstein af te stoten als huisvesting voor het museum. Het Hof van Assendelft blijft dan behouden als museum en regionaal documentatiecentrum. Wel zullen enkele verbeteringen moeten worden aangebracht aan het Hof van Assendelft, zoals voegwerk aan de buitenmuren, een meer gelijkmatige verwarming en een betere entree.

Het realiseren van een horecavoorziening in het museum wordt afgeraden.

Verder wordt aangeraden om de organisatiestructuur van het museum aan te passen en om een communicatieplan en promotieactiviteiten te ontwikkelen.

Wisselexposities in een speciaal daarvoor in te richten ruimte in het Hof van Assendelft kunnen het bezoekersaantal doen toenemen.

Het bestuur van de Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard zal in de komende tijd besluiten hoe deze aanbevelingen verder worden uitgewerkt, waarbij de financiële mogelijkheden natuurlijk zwaar meewegen.

Recentelijk heeft de gemeente Binnenmaas in principe besloten om de boerderij Oost-Leeuwenstein te verkopen. De status van rijksmonument blijft natuurlijk behouden.

Op zaterdag 8 oktober aanstaande wordt de jaarlijkse Vriendendag georganiseerd.

Elders in dit bulletin vindt u daarover meer informatie.

Het bestuur hoopt velen van u op die dag te mogen begroeten.

G. Schilperoort

NIEUWE VRIENDEN

De hieronder genoemde personen hebben zich in de afgelopen maanden aangemeld bij onze Vriendenkring. Wij heten deze nieuwe vrienden/vriendinnen van harte welkom.

HW	10526	G.P. Andeweg Holding	Goudswaard
HW	10290	J. Buurman	Oud-Beijerland
L	20374	S. Daniëlse	Terheijden
L	20746	J. van Dijk	Hoogvliet
HW	10267	A. van der Eijk	Numansdorp
HW	10517	C. v.d. Goes-Hill	Klaaswaal
L	20886	mevr. A.M. Kersbergen	Schoonhoven
HW	10310	S. van der Klaauw	Oud-Beijerland
HW	10061	D. van Kralingen	Strijen
B	40069	dr. H.C. Schouwenburg	Lierneux, België
L	20805	C.H. Visser	Leusden
L	20563	C.W.A. Weijgertse en	
L	20564	T. Weijgertse-Groen	Delfgauw
L	20881	P. Wignand	's-Gravenhage

VRIENDENDAG 2005: MIJNSHEERENLAND

Het bestuur van de Vriendenkring organiseert weer de jaarlijkse Vriendendag en wel op zaterdag 8 oktober aanstaande. Het programma voor de middag brengt ons dit jaar naar Mijnsheerenland, vroeger ook wel het “Haagje van de Hoeksche Waard” genoemd.

Het programma is als volgt. U wordt tussen 13.00 en 13.30 uur verwacht in restaurant “De Vijf Schelpen” in Mijnsheerenland. U wordt daar ontvangen met een kopje koffie of thee.

Daarna kunt u de keuze maken voor een wandeling onder leiding van een gids door het dorp met een bezichtiging van de Ned. Herv. kerk en een wandeling in de tuinen van het Hof van Moerkerken aan de Hoflaan. Het park bij het Hof is normaal niet toegankelijk.

Als alternatief voor de wandeling kunt u kiezen voor een bustocht rondom de Binnenmaas eveneens met een bezichtiging van de kerk en de tuinen van het Hof van Moerkerken.

In de “Pastorije” nabij de kerk ontvangt u nog een kopje koffie of thee na of voor het bezoek aan de kerk. Alle deelnemers worden met een bus van het Hof of de kerk weer naar het beginpunt bij “De Vijf Schelpen” gebracht. Om 17.15 uur worden de deelnemers aan de spek-met-peren- of erwtensoep-maaltijd in “De Vijf Schelpen” verwacht.

U kunt zich aanmelden voor deze dag door overmaking van € 30 per persoon op postgirorekening 38.70.852 van: Stichting Vriendenkring vh Streekmuseum Hoeksche Waard te Heinenoord. Dit onder vermelding van het aantal personen en de menukeuze: spek-met-peren of erwtensoep. Uw betaling dient uiterlijk 17 september a.s. te zijn ontvangen door de penningmeester.

Wilt u alleen deelnemen aan het middagprogramma, dan zijn de kosten € 12,50 per persoon. Wilt u alleen de maaltijd (aanvang 17.45 uur) gebruiken, dan dient u € 19,00 per persoon (onder vermelding van aantal personen en menukeuze) over te maken. Introducé(e)s zijn zoals gewoonlijk hartelijk welkom.

Voor nadere inlichtingen kunt u contact op nemen met de heer A.J. Dekker, penningmeester, telefoon 0186-604652.

Om u alvast een voorproefje te geven volgt onderstaand enige informatie over Mijnsheerenland en de te bezoeken kerk en Hof:

De bebouwing van het dorp Mijnsheerenland begint al in de 15^e eeuw. De stichter van het dorp is Lodewijck van Praet, heer van Moerkerken, die tussen 1438 en 1440 een bedijking liet uitvoeren. De polder die daarvan het resultaat was ontving de naam ‘s Heerenland van Moerkerken. Enkele tientallen jaren later wordt dit: Mijnsheerenland van Moerkerken.

Ook de oorspronkelijke kerk en Hof zijn in die eeuw gebouwd. De huidige kerk, met de naam Laurentiuskerk, dateert van omstreeks 1500, maar in de loop van de eeuwen is er veel aan veranderd. De kerk bezit een fraai doophek, een eikenhouten kansel met snijwerk, beide uit 1646, en een Ambachtsherenbank. De kerk is in de jaren 1963-1965 gerestaureerd. Hierbij is een muurschildering tevoorschijn gekomen, voorstellende Sint Joris met de draak. In het koor van de kerk bevindt zich de zwart marmeren graftombe van Elisabeth van Loon, de echtgenote van Vranck van Praet, zoon van de eerder genoemde Lodewijck. Zij is op 18 april 1514 bijgezet.

Het orgel is door orgelmaker J.H.H. Batz gemaakt in 1750-1751 en oorspronkelijk geplaatst in de voormalige Waalsche kerk in Heusden. Via Middelharnis is dit orgel in Mijnsheerenland terecht gekomen. Organist Lammers heeft in 1974 een speurtocht gehouden en de geschiedenis van het orgel achterhaald. Op de website van de Hervormde Gemeente (www.mijnsheerenkerk.nl) is een uitgebreid verslag te lezen.

Het Hof van Moerkerken is kort na de bedijking gebouwd, maar in 1660 zo erg door brand beschadigd dat het moest worden afgebroken en in 1663 herbouwd. Veel ambachtsheren en -vrouwen hebben het Hof bewoond, waaronder enkele generaties van het geslacht Van Assendelft de Coningh, tot in 1894 de heerlijkheid vrijwillig openbaar werd verkocht en er daarna “gewone” burgers in kwamen wonen.

Het bestuur

GENEALOGIE

Het aantal bestanden, gemaakt na bewerking van de originele bronnen en op de computer te raadplegen, is in de afgelopen periode enigszins uitgebreid.

Nieuw zijn:

Strijen, Burgerlijke Stand, overlijden 1900-1939

Strijen, Burgerlijke Stand, geboorten 1811-1842

Op papier onder SG 253 zijn nieuw:

Mijnsheerenland Rechterlijk Archief, inv.nr. 1, dd. 1532-1552

Mijnsheerenland Rechterlijk Archief, inv.nr. 2, dd. 1553-1567

Mijnsheerenland Rechterlijk Archief, inv.nr. 3, dd. 1606-1617

De volgende "papieren" Streekgenealogieën zijn aangevuld of nieuw.

Aanvullingen:

276 Van der Giesen
307 Van der Schoor
331 Van Belle
378 Graeuw
385 Van Gelder
416 Barendrecht
475 Vlasblom
579 De Raat
630 Coenradie
803 Van Putten
812 Nieuwlichters
821 Burgers
880 Kroef
940 De Vos
946 Brussaart
1263 Holleman

Nieuw:

1333 Budding
1334 Swank
1335 Koojer
1336 Van der Mast
1337 Mattheus Leunis Cornelis
Melissant (kwartierstaat)
1338 Van Riemsdijk

VRAGENRUBRIEK

Antwoorden

Op alle vragen uit het vorige bulletin zijn een aantal reacties binnengekomen, evenals op vraag 580 uit een eerder bulletin.

De vragenstellers moeten inmiddels de antwoorden ontvangen hebben.

Vragen

590.

Is Cornelis Pieterse (Boeter) misschien een broer van Laurens Pieterse Boeter, jm. van Waalwijk, ondertr. 21-6-1664 Katalijntje Jans?

Gevraagd: wie zijn de ouders van Cornelis Pieterse (Boeter), overleden vóór 1696 te Piershil?

591.

H. Kievit, geb. Numansdorp 17-9-1898, zn. van Jakob Kievit en Pieterella Lagerwerf, tr. ca. 1920 Klaasje Mouthaan uit Numansdorp.

Gevraagd: informatie over Klaasje Mouthaan.

592.

Jannigje van der Vheer, geb. Numansdorp, dr. van Willem van der Vheer en Jacoba Bongers, tr. Krimpen aan den IJssel 5-3-1914 Jan Marinus Buijs.

Gevraagd: de geboortedatum van Jannigje van der Vheer.

593.

Arie de Geus, overl. Maasdam 4-1-1837, tr. Bastiaantje Groeneweg, geb. Maasdam 4-8-1771, overl. Maasdam 3-11-1853.

Gevraagd: geboortedatum van Arie de Geus en waar en wanneer is hij getrouwd?

594.

De foto op pagina 8 komt uit de nalatenschap van D. H. Lammers, overl. Strijen 1940.

Gevraagd: wie weet waar de foto is genomen?

595.

Circa 1721 is te Scherpenisse geboren Marinus Iserman. Zijn voorgeslacht komt uit de Hoeksche Waard.

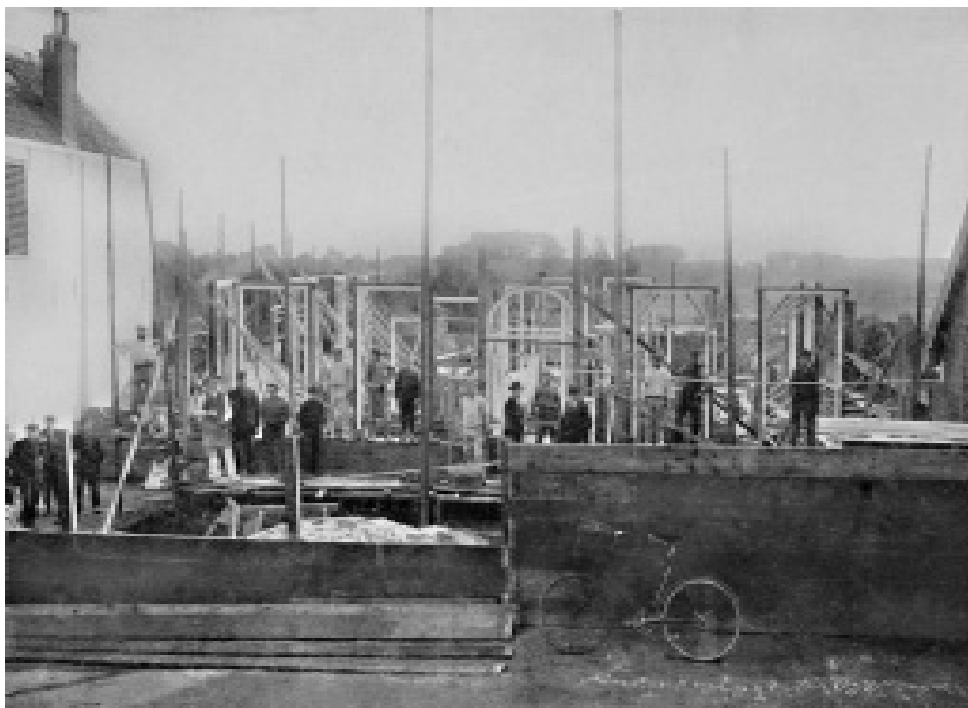
Gevraagd: informatie over de voorouders van Marinus Iserman (IJerman).

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst
Ruigoord 133
3079 XP Rotterdam
e-mail genealogie@streekmuseumhw.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

Peter van Hulst

HISTORISCH ALLERLEI

Genealogen en anderen die zich bezig houden met de geschiedenis gebruiken onder meer de Rechterlijke Archieven (RA's) als bron voor onderzoek. De RA's worden onderscheiden in RA's van vóór en ná 1811. De term "Oud-Rechterlijk Archief" wordt gebruikt voor de archieven van vóór 1811.

Vóór 1811 werd de lagere rechtspraak uitgevoerd door een *schout* en een aantal inwoners van dorp of stad. Deze laatsten werden in de Hoeksche Waard *schepenen* genoemd. Schout en schepenen hielden zich, behalve met de bestraffing van wat we nu overtredingen zouden noemen, bezig met geschillen tussen burgers onderling over bijvoorbeeld een geldvordering, transporten van onroerende zaken en hypotheek daarp. Verder werden door hen behandeld huwelijkse voorwaarden, testamenten, boedelinventarissen, boedelscheidingen en er werden getuigenissen opgenomen. U ziet dat dergelijke handelingen niet alleen aan een notaris werden voorbehouden.

In 1811 is onder het bewind van Napoleon een reorganisatie van het rechterlijk bestel uitgevoerd, waardoor de lokale gerechten verdwenen.

In de rechterlijke archieven zijn dus heel wat interessante gegevens te vinden voor de genealoog en geschiedenisonderzoeker. Overigens zijn deze archieven niet altijd even toegankelijk doordat de tekst in "oud schrift" is geschreven. De schrijfwijze was anders en er werden termen gebruikt die we nu niet meer gebruiken.

Als bezoeker van de studiezaal van het Streekmuseum kunt u echter profiteren van het "vertaalwerk" van een aantal vrijwilligers die de bronnen bewerken en daardoor leesbaar maken. Het resultaat van hun werk is in digitale vorm in de computer in de studiezaal te raadplegen.

Eén van de bronnen die wordt bewerkt is het Oud-Rechterlijk Archief van Heinenoord. In inventarisnummer 37 is het hierna volgende voorbeeld te vinden van de werkzaamheden van "schout en gerechte". Er worden bevindingen vastgelegd met betrekking tot een zekere Hendrick Stoffels uit 's-Gravendeel.

In dit deel van het ORA Heinenoord wordt overigens de functie van *heemraad* genoemd, waar men *schepen* zou verwachten. Een *heemraad* was een lid van een polderbestuur.

"Op huijden den 29 Junij 1631 doen heeft Aert Hoppel schout van Heijnenoort, —
Bulletin nr. 98 pagina 9

Willem Dircks Romeijn en Adriaen Jacobs Kerckhoven heemraden aldaer gevisiteert de Quetsure van Hendrick Stoffels wonende op den dorpe van Schravendeel de ene wesende dese lenckte 38 mm staende op sijn rechteren aerm segt deselve ontfangen te hebben van Pleun Engebrechts wonende op Gootschalcxoort segt tselve gesneden te hebben met een mes.”

Kort gezegd: Schout en heemraden hebben de verwonding bekeken die Stoffels heeft opgelopen door toedoen van Pleun Engebrechts die in Goidschalxoord woonde.

“Op den 29 Junij 1631 heeft schout en geregte van Heijneoord gevisiteert noch een quetsuer van voorn Hendrick Stoffels staende aen sijn slinckeraerm met dese lengte 25 mm en segt deselve ontfangen te hebben van Thonis Jorisse wonende op den dorpe van Heijneoord segt tselve gesneden te hebben met een mes. Noch bij de schout en gerecht voorn gevisiteert een quetsuere van de voorn Hendrick Stoffels wesende dese lenckte 10 mm staende op sijn ruck segt tselve gestecten te sijn met een mes en seght tselve ontfangen te hebben van (niets ingevuld)”

Bij die ene snee is het dus niet gebleven want Stoffels heeft nog meer verwondingen opgelopen toegebracht door Thonis Jorisse van Heineoord.

“Op huijden den 29 Junij 1631 doen heeft Aert Hoppel schout van Heijneoord, Willem Dircx Roomeijn en Adriaen Jacobs Kerckhoven heemraden aldaer gevisiteert de quetsure van Thonis Jorisse wonende op den dorpe van Heijneoord staende aen sijn rechterbeen wesede dese lenckte lang 7 cm en segt tselve ontfange te hebben van Hendrick Stoffels die welcke tselve heeft gesneden met een mes”

“Op huijden den 30 Junij 1631 doen heeft Aert Hoppel schout van Heijneoord, Claes Claesse Cloot en Adriaen Jacobs Kerckhoven Heemraden aldaer, gevisiteert de quetsure van Pieter Aeriensz Wever wonende op den dorpe van Heijneoord, staende aen sijn rechterhant en is dese lenckte 9 ½ cm en segt tselve ontfange te hebbe van Heindrick Stoffels wonende op den dorpe van Schravendeel die hetselve heeft gesneden met een mes.”

Gezien deze beide vermeldingen heeft Stoffels zich niet onbetuigd gelaten en ook zelf flink het mes gehanteerd.

“Op huijden 2 Julyus anno 1631 doen heeft Joris Gleijnen van der Lint rechterlij-
Bulletin nr. 98 pagina 10

ck besteet aen Cornelis Adriaensz Bijll Doctoor tot Heijneoort de quetsuere van sijn soon Thonis Jorisse die welcke hij seijt ontfangen te hebben van Heijndrick Stoffels residerende onder den dorpe van Schravendeel en bij de voorn Docter aengenomen de quetsuere met Godes hulpe te stuijren en heeft daervan bedongen drije en twintigh Carolusguldens.

Ende bij de voorn van der Lint betaelt aen rechtelijcke costen op het besteden de voorn quetsuere 2 gld 10 st. Noch betaelt aen rechterlijcke costen op het visiteren der quetsuere een gld 4 st.”

Het slot van dit verhaal is dat Joris Gleijnen van der Lint voor zijn zoon via het gerecht een arts de behandeling van de verwonding van zijn zoon Thonis Jorisse uit laat voeren voor 23 Carolusguldens.

Wat natuurlijk intrigeert is de toedracht van de vechtpartij. Met geen woord wordt daarover gerept. Het vaststellen van de grootte van de verwondingen is kennelijk voldoende om als bewijs te dienen ten behoeve van aansprakelijkstellingen en bestraffing hoewel daar geen verdere vermeldingen van zijn.

N.B. Waar in de tekst mm of cm staat was in de originele tekst een streep(je) gezet. De lengte van de streep gaf de lengte van de verwonding aan.

R. van der Waal

NATIONALE MONUMENTENDAG 2005

Zaterdag 10 september a.s. is het weer Nationale Monumentendag met als centraal thema “Religieus Erfgoed”.

Vanuit het Streekmuseum Hoeksche Waard aan de Hofweg 13 in Heinenoord start ‘s morgens om half 11 en ‘s middags om half 3 een sterwandering door Heinenoord. Een gids in klederdracht zal de deelnemers leiden langs de Haven en de bergboezem van de polder Oud-Heinenoord, dat is noord-zuid, en over een deel van de Dorpsstraat, dat is oost-west. Onderweg zal de gids allerlei bijzonderheden vertellen over de rijke en bijzondere geschiedenis van dit kleine dorp van toen.

Omdat het thema van de monumentendag dit jaar “Religieus Erfgoed” is, voert de wandeling letterlijk door de beide kerken heen. Tevens zal een bezoek gebracht worden in de schuur van de boerderij WEST-Leeuwenstein (die mooie witte) en de tuin van MIDDEN-Leeuwenstein (die bij de kerk). Ook zal het Streekmuseum enkele religieuze stukken tonen en kan gekeken worden in het poldergemaal bij de sluis aan het eind van de Kreek. In elk gebouw zullen oude foto’s of kaarten te zien zijn die binding hebben met die plek waaronder een kopie van een kaart van opmeting door Mattias van Nispen van de Zomerlanden uit 1678 en kadasterkaarten uit 1820.

Deze wandelingen geven Heinenoordse boeren, burgers en lieden van Buiten een prachtkans om eens op een aardige manier achter de schermen te kijken van één van de oudste ambachten van de Hoeksche Waard.

Deelname kost 1 euro, ontvangst in de Polderkamer van het Streekmuseum, totaal 3 euro als men ook het museum wil bezoeken.

Historische wandelingen door Heinenoord op zaterdag 10 september a.s. om 10.30 uur en 14.30 uur. Het Streekmuseum Hoeksche Waard te Heinenoord is deze dag, zoals iedere zaterdag, open vanaf 10.00 tot 17.00 uur. De oude Johanneskerk is overigens de gehele dag vrij toegankelijk.

Informatie via tel. 0186-601535 (museum) of 603167 (de gids).

J. van Driel

DE DORPSKERCK VAN OVT-BEIERLANT

Beschrijving en geschiedenis over de dorpskerk met haar bijgebouwen van de Nederlands Hervormde Gemeente in Oud-Beijerland door A. Bestebreur

Naar aanleiding van het verschijnen van diens interessante boek over de geschiedenis van de dorpskerk van Oud-Beijerland, geïllustreerd met veel foto's, heeft de heer Bestebreur onderstaand artikel ter beschikking gesteld. Graag plaatsen wij dit artikel in ons Bulletin om het werk van de heer Bestebreur een grotere verspreiding te geven. Te meer daar het niet in de boekhandel verkrijgbaar is.

peld.

Dit boek- en naslagwerk brengt allereerst heel de bouwgeschiedenis tot 2004 in beeld van de dorpskerk met al haar bijgebouwen die de Nederlands Hervormde Gemeente in bezit had en nog heeft. Ook de Bethelkerk wordt behandeld. Daarnaast het feit dat de toren in dat jaar 400 jaar bestond, waaraan toen niet veel aandacht is geschonken. Verder wordt de geschiedenis van de Hervormde dorpskerk van Oud-Beijerland op de meest belangwekkende punten toegelicht: de kerkenraad, kerkelijk bedienden, predikanten, collecten en andere instellingen. Het naslagwerk, of beschrijving, is in 45 hoofdstukken verdeeld met meer dan 120 tekeningen en foto's, zodat het zoeken naar een bepaald onderwerp wordt versoe-

Ondanks diverse offerte-aanvragen te hebben gedaan om dit boek- en naslagwerk van 313 pagina's in boekvorm uit te geven, is het niet gelukt dit te doen uitvoeren. De reden daarvan is dat zowel binnen de kerkelijke als de burgerlijke gemeente van Oud-Beijerland de oplage te beperkt zou blijven en het boek daardoor te duur zou worden. Vervolgens zou ook het uitvoeren van correctie op het schrijven van zinsopbouw te veel werk eisen van derden.

Om het werk alsnog uit te laten voeren voor belangstellenden, is besloten het boek eenvoudig in zwart-wit te laten kopiëren en in te lijmen in een dikke omslag.

De prijs voor één exemplaar zal dan € 20,- bij contante betaling gaan bedragen. Als er méér dan 20 inschrijvingen zijn, dan kan de opdracht bij de kopieerwinkel of -bedrijf worden uitgevoerd.

Bestellen bij inschrijving en door ondertekening.

Aantal exemplaren: is € 20,- per boek, is samen €

Naam:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoon:

Handtekening:

Bij inzameling van meer dan 20 stuks is de sluitingsdatum bij inlevering van dit bestelformulier eind oktober 2005. (Voor een tweede gekopieerde druk.)

Inleveren bij: Arie Bestebreur
Kerkstraat 80
3262 PH Oud-Beijerland

Zodra het gekopieerde boekwerk uit zal komen, zult U worden ingelicht en na betaling krijgen toegestuurd. (Daarbij zal eventueel nog porto gerekend worden.)

Via de Vragenrubriek kunnen auteurs vragen stellen in de hoop dat zij daarop een antwoord krijgen De redactie wil ook die auteurs die iets geschreven hebben over de geschiedenis van Hoeksche Waard de gelegenheid geven bieden om hun publicatie(s) over de geschiedenis van de Hoeksche Waard (of van delen daarvan) onder de aandacht van de lezers van het Bulletin te brengen. Indien u hiervan gebruik wilt maken kunt u dit schriftelijk melden aan de redactie via het postadres van het Streekmuseum of via het emailadres: rvanderwaal@planet.nl

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"

Wij ontvingen van de Werkgroep een in memoriam in verband met het overlijden van de heer P.W. de Zeeuw en onderstaande verhaal in dialect.

In memoriam P. W. de Zeeuw

Op 4 mei 2005 overleed op 85-jarige leeftijd Pieter de Zeeuw, die veel pionierswerk heeft verricht voor de werkgroep dialecten en die ook verscheidene publicaties op zijn naam heeft staan in dialect en over de historie van de Hoeksche Waard. Zijn kennis van zijn geboortedorp 's-Gravendeel, van het dialect, van de Hoekschewaardse zeden en gewoonten, van de klederdrachten en nog veel meer was bijna onuitputtelijk en tot op het laatst was hij dan ook bezig dat alles op schrift te stellen. Het laatste manuscript dat hij inleverde bij de uitgever gaat over eet- en drinkcultuur in de Hoeksche Waard en zal ongetwijfeld over enige tijd als boek het licht zien.

Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor zijn vele werk, waarop wij binnen enkele jaren hopen de kroon te kunnen zetten met het uitbrengen van een woordenboek van ons dialect. Jammer, dat hij dat zelf niet meer kan meemaken, maar als het tot stand komt is dat mede een eerbetoon aan hem die er zo veel voorwerk voor deed.

Namens de dialectgroep,
Arie Biemans

Seuteraevendjie 1932 op 's-Graevendêel

In 't voorjaer van 1932 -ik was toen 13- bin ik nog drie keer weze seutere. Over twêê daarvan is niks besonders te vertelle en zô hoort 't netuurlijk ok, maar over êên geval moddik u toch naeder inlichte want ik ha beloofd niks achter te zelle houwe.

We waere mit zeve jonges, want zôas-ie weet zijn d'r nooit maaides bij, want die seutere ampart. "Jonges bij jonges en maaides bij maaides, gêên katjiesspul" dat is een êêuwenouwe regel.

't Eerste rondjie seuters wier gevolgd deur seklademelk; mêêstal was dat een kommechie poeier van kekau, suiker en kraanwater, maar in dut geval

was ‘t echte seklademelk mit melk van de gaait.

‘t Houwe van een gaait was voordêlig en gaaitemelk was volges de plaese-lijke opvattinge ok vrij van tbc.

Omdatter dikkels een bijsmaakie an gaaitemelk zat (vooral as de gaait pas op visite geweest was bij d’n bok) gebruikte de moeders anijs of kekau om dat bokkesmaakie te kammoefflere. Volges zegge gebruikte ze vroeger ok saffraan en dan hietten ‘t crocusemelk.

Nae de seklademelk wiere d’r spellechies gedaen.

Ok de vader dee mee; hij ha zelfs een schrift vol mit flauwe raesels, zôas:

Wat was was eer was was was? “Honing” riep ‘t hêle koor.

Welke ring is nie rond? Da bleek dan een haering te weze.

999 keer tik en êne keer bom, wat is dat? Dat wis niemand, maar ‘t bleek toch wel mee te valle want ‘t was een duizendpôôt mit ‘n houte bêên.

Wie is ‘t die steeds een kuil graeft voor een ander en d’r uitaaindelijk zelf in valt? Hoewel ‘t antwoord mos weze “d’n dôôdbidder” dors niemand te lache want bij ôôñs op ‘t durp besting d’r een haailig ontzag voor d’n dôôdbidder. Voor hum haddeme meer eerbied dan voor alle kerke en domi-nees bijmekaar en dat was al behoorlijk wat.

Eên van de jonges wis ok nog een goeie, die die vorige zummer bij ‘t er-rebeze plokke gehoord had. Hij vroog: “Wat is ‘t verschil tusse de kerk en een hoerekast?”

Dat wis niemand en daerom gaf-tie zelf ‘t antwoord: “In de kerk lôpe ze mit ‘t zakkie voor en ‘t stokkie achter en in een hoerekast net andersom.”

‘t Bleef stil in huis want gêên meñs begreep ‘t; allêên de vrouw des huizes liep proestend naer heur potte- en pannehok in de loos.

De vader bleef onbewoge en zee mit een effe-drôôg gezicht: “Ik begrijp ‘t niet.” Waerop de jonge eerlijk zee: “Ik begrijp ‘t zelf ok niet.”

Nae nog een ommegang seuters en seklademelk wier overgegaan tot ‘t geliefde spel handjieraie. Eên van de jonges ging dan staan, stak z’n hand in z’n broekzak en vroog: “Raai-is wat ik in m’n hand heb.”

Omstebeurte gavve ze antwoord: een spijker, een touwchie, je zaddoek, een brandglas, een schietknikker ...

Mis, mis, allemael mis.

Teslotte zee de jonge -die ok de zeun des huizes was- : “Ik zel ‘t maar zegge, ‘t is m’n piemel.”

De groep brulde van de lach maar z’n moeder wier woest en gaf ‘m volges de regels van ‘t huis een klap voor z’n harses en zee: “Je pet op en naer buite!”

Nae een half uurtie ofkoele moch de verdachte weer binnekomme en d’r wier vedder gegaan mit ‘t handjeraaie en hij was weer an de beurt. We riepe: “een droppie, een dotjie poesketoen, een kietelstêen, een gedrôogde kikker, een neut, je mes, een tol ..”

Mis, mis, weer allemael mis.

Hij keek schuld bewust in de richting van z’n moeder en zee: “Geef m’n pet maar, want ‘t is weer m’n piemel.”

Moeders gezicht sting op onweer maar vader kroop gauw achter ‘t harmonium en zette mit volle kracht ‘t lied van de zilvervloot in en d’r wier uit volle borst meegezong:

Hebbie ‘t al gehoord da Piet Hein is gesmoord
in een pot mit bruine bône;
hij stierf as een gek mit een lepel in z’n bek
en ‘t sop liep langs z’n kône...

Daernaee dee d’n brave huisvader z’n uiterste best om de sietewasie in de hand te houwe deur de jeugd bezig te houwe mit een soort van hersegim-mestiek.

“Wat betekent S.D.A.P.?” vroeg-tie, maar omdasse gêen van alle wisse dat ‘t Sociaal Democratische Arbeiders Partij betekende, gaf-tie zelf ‘t antwoord: “Spul Dat Altijd Pruttelt.” En E.D.A.D., ‘t Dordtse otobusbedrijf zou betekene: “Eerst Dokke Anders Douwe.” en HEMA betekende: “Hier Eet Men Afval.”

De jonges luisterde geïnteresseerd en ze wisse d’r zelf ok nog wel een paar. Achter op de boerewages sting dikkels de naam van den boer ofgekort in hōôfdletters; da bespaarde tijd en vurrow. Zô zou L.D.H.T. nie betekene Leen den Hartog, maar “Langen Dunne Houwie Taai”; B.N.G.B. was nie Bastiaan Naaktgeboren maar “Binje Nou Gek Besjaan” en L.M.R. van Leen Moret zou betekene: “Laet Maar Regene.”

Gelukkig waster ok een zeer nette jonge bij die een voordracht wou doen.

Hij klom op z'n stoel en begon te declamere:

Hij trok het laadje open
Het knaapje stond aan zijn zij
en zag het uurwerk liggen
ach, grootvader, geef het mij.

Maar dat was nie naer de zin van de andere, die een crisislied anhieue en uit volle borst zong:

Dat is het lied van de werkelozen
neem je vrouw en kinderen mee
naar het crisiscomité

op de wijs van "Die Liebe" der matroze; dat hañze van de werkelôze geleerd die op de kaai en bij 't veer zukke liedere zong.

Zôas gebruikelijk wier de seuteraevend beslote deur hossende over 't durp te gaan onder 't zinge van:

Moeder heb gezegd dass seuters zou beware
falderalderiere, falderalderare, enzôvoort

Den anderen dag gaf ik m'n moeder 't raesel op van d'n dôôdbidder, waerop d'r gezicht betrok of-ter onweer op til was.

Hoewel ik m'n aige verweerde deur den herkomst te vermelde, verbooi ze mijn 't veddere spotte en daerom durfde ik heur 't vragestik van 't kerkezakkie nie voor te legge...

P.W. de Zeeuw

(vertaling in dialect: Arie Biemans)

Naschrift:

De heer De Zeeuw heeft dit verhaal op schrift gesteld voor een wedstrijd van verhalen die in de Hoeksche Waard spelen en bij de prijsuitreiking in Oud-Beijerland (op 23 juni j.l.) had hij dat ten gehore willen brengen. Nu is het verhaal door de heer Biemans ten gehore gebracht.

AANWINSTEN

In de afgelopen periode werden bijzonder weinig aanwinsten ontvangen. Het is onvoorstelbaar als we dit vergelijken met nog maar een enkel jaar geleden toen nog heel wat aanwinsten vermeld konden worden.

Het ligt voor de hand dat de oorzaak hiervan ligt bij de publiciteit over de toekomst van het Streekmuseum en met name van de schuur en het zomerhuis. De geruchten doen zelfs de ronde dat niet alleen deze gebouwen, maar ook het Hof gesloten zal worden. Dit laatste is zeker niet de bedoeling. Begrijpelijk is het wel als men uit onzekerheid de oude spulletjes, die men anders aan het museum zou willen schenken behoudt of elders onderbrengt.

Daarnaast zal een rol spelen dat men ziet dat het Hof eigenlijk vol is, zo niet te vol, en dat daardoor de gegeven voorwerpen niet meer tentoongesteld kunnen worden of niet op een goede manier. Daar zijn wel oplossingen voor, maar die brengen kosten met zich mee en zoals bekend beschikt het Streekmuseum over allesbehalve over ruime middelen.

De te vermelden aanwinsten zijn:

Een (koperen?) asla van een fornuis met losse voorplaat, een meelzak, een veelkleurige omslagdoek en een paspop op een standaard.

Ook voor deze voorwerpen is of wordt geprobeerd een goede plaats of bestemming te vinden. En ook deze gevers worden van harte bedankt voor het schenken van hun spullen aan het Streekmuseum.

R. van der Waal